

Kiállítások

Az idei nyáron a város szinte egyidőben olyan jelentős, az élő magyar képzőművészet élvonalába tartozó alkotóművészek önálló kiállításait tudta megrendezni, mint *Melocco Miklós*, *Mészáros Dezső*, *Kokas Ignác*, *Kátai Mihály* és *Bódy Irén*. Idén jubilált a *Szegedi Nyári Tárlat*, most tizenötödöszer rendezték meg a magyar képzőművészek egyik legjelentősebb nyári találkozóját. Ünnepeit a *Fotóklubok Szegedi Szalonja* is, tizedik alkalommal mutatták be alkotásaik legjavát az ország klubokba tömörült amatőr fotósai. Már megkezdett hagyományokhoz kapcsolódva rendezték meg a *Régi képek, új szerzemények* című festménybemutatót és a *Szeged környéki népelet* újabb, tárgyi dokumentumait reprezentáló kiállítást. Új színt jelentett *Kass János*, *Reich Károly* és *Würtz Ádám* Shakespeare-illusztrációinak bemutatója. E kiállítások mellett nem feledkezhetünk meg a *Móra-émlékkiállításról*, mellyel halálának 40. évfordulójára emlékezett a Somogyi-könyvtár. Az ünnepi hetek idején új *ipari kiállítás* nyílt, mely a földgáz- és kőolajbányászat birodalmába kalauzolta az érdeklődőket. Tápén, a méltán világhíres *gyékényes* kultúra bemutatása céljából rendeztek kiállítást, míg Mihályteleken a *paprika történetét* dolgozták fel. A felsorolásból is látszik, milyen gazdag volt a Játékokat kísérő tárlatok sora.

*

A XV. Szegedi Nyári Tárlat hűen kapcsolódott a másfél évtizede megkezdett folyamathoz. Célját ismét elérte, mert feltárta a magyar képzőművészet fejlődésének új állomásait, mai arculatának lényeges vonásait. A művek mozaikszerűen egymáshoz illeszkedve jelezték a magyar művészet állapotát, eredményét és vitatható pontjait. Együtt láthattuk a különböző korosztályok képviselőit: az idős *Frank Frigyes* mély tűzű visegrádi utcarészletét és a huszonegyes *Banga Ferenc* mesékből toborzott, ugránczó firka-manóit a grafikai lapokon; a más-más vidéken élő művészek alkotásait a Szegeden és Vásárhelyen dolgozó festők alkotásaitól a Szentendrén alkotó *Bálint Endréig* és a debreceni *Józsa Jánosig*; különböző műfajokat, a hagyományos táblaképtől egészen *Kátai Mihály* műfajhatárokat szétfeszítő tűzománcáig; a legfontosabb stílusvonulatokat, a vásárhelyi iskola realizmusától a grafikák szürrealizmusán át a plasztikai trükkökig.

Ha a műfajok között színvonalversenyt rendeztünk volna, minden bizonnyal ezt a grafikai műfajok nyerték volna meg. A kiállított alkotások érzékenyen reagálnak minden érzelmi, indulati és gondolati rezzenésre, egyéni és közösségi problémákra, viharra és szélcsendre egyaránt. Forma- és kifejezésbeli sokszínűségük *Szabados Árpád* szigorú-szikár, a gyermekrajzokból kiinduló művészi lapjától *Tassy Béla* és *Rádóczy Gy.* Gábor filmszerű, montázstechnikát alkalmazó, azonos, de különböző léptékű és színű motívumokkal dolgozó szürreális vízióitól, *Honthy Márta* csipkeshövevény-rajzán, *Pataki Ferenc* faktúrákat tartalommal emelő lapjain, *Kopasz Márta* finoman megmunkált, gondolatgazdag linóján, *Papp György* népi motívumokból építkező metszetein, *Gacs Gábor* irodalmi ihletésű rézkarcain és *Gácsi Mihály* groteszk grafikai ábráin át *Kajári Gyula* erőteljes krétarajzaiig húzódtak.

A szobrászati anyagra is a polarizálódás volt a jellemző. Az egyik csomópont köré a realizmus jegyében fogant, de sok-sok egyéni tartalmi és formai leleménnyel megoldott művek sorolhatók, míg a másik pólus köré átírtabb formavilágot követő, felületjátékokra, ritmusokra, dekorativitásra építő plasztikák tartoztak. Az első csoportba tartozó művek közül három, több szempontból is rokonságot mutató faszobor emelhető ki: *Farkas Pál*, *Palotás József* és *Hondromatidisz* Regasz anya-gyermek kompozíciója, valamint *Pató Rózsa* Vizparton címet viselő, lovon ülő fiúaktja. A másik pólus legérdekesebb és legértékesebb darabja *Szandai Sándor* ropogó vörösrézlemez-domborítása, *Bohtus* Zoltán krómácel emlékműterve és *Meszes Tóth* Gyula bronz térplasztikája. E két szélső pont között olyan műveket találhattunk, mint

Mészáros Mihály ragyogó ötletből született Zsonglór-e, Farkas László szellemes alkotásai és Tóth Sándornak a márvány megjelenési formáit feltáró szobra.

A festészeti anyag is sokszínű volt, de átlagszínvonalával az előbbi műfajok alatt maradt. Néhány ragyogó alkotással itt is találkozhattunk. *Miháltz* Pál Föld című mélybarna festménye több mint hagyományos tájkép, sorsok hordozója. Az emberábrázolás két nagyszerűen sikerült darabja *Zombori* László Menyasszony és Öreg munkás című festménye. Mindkét alkotás mély emberismeretről, nagyszerű festői-ségről tesz tanúbizonyságot. A tájképek közül *Vinkler* László tassizta eszközökkel készült akvarelljei természeti szépségeket és emberi örömeket egyszerre fejeztek ki. *Dér* István lélektájaknak újabb darabjai a művészi megújulás bizonyítékai. A csendéletek közül *Csikós* András a szétszórt tárgyak lírai töltésű ábrázolásával, *Novák* András lendületes virágkompozíciójának finom színeivel emelkedik a többi kép fölé. Erő, lendület, életszeretet jellemzi *Pataki* Ferenc festményeit.

*

Mészáros Dezső szobraiból szabadtéri szoborkiállítást rendeztek. A Móra parkban a szökőkút vízfüggőnye mögött, a haragoszöld lombok alatt úgy álltak a vakító fehér kőből faragott, kopjafához hasonló stilizált emberjelek, olyan időtlen nyugalommal és szigorral, mint a görög drámák kórusainak tagjai. *Mészáros* Dezső szegedi születésű szobrászművész nagy utat tett meg az első, az alsóvárosi szülőház udvarán agyagból gyúrt asszonyfejtől a most bemutatott kőtörzökig. Szinte szemünk láttára birkózik, viaskodik a kemény, nehezen munkálható kővel azért, hogy kibányássa és felmutassa a tömbökben rejtőzött egyszerű, tiszta formát. Hogy megkeresse a kő emberségét, lelkét, líráját. Mert ezek a feszes, súlyos, hol magányosan álló, hol egymáshoz tapadó, egymást ölelő kőoszlopok — emberek. Hasonlóak százados fatörzsekhez, kagylókhoz, kavicsokhoz. Felületükön a vésőnyomok az alkotó erejének, izommunkájának, verejtékének megannyi árulkodó jele. Néhány szobron még felfedezhetők az emberi figura részletei, legtöbb alkotáson azonban pusztán egy-két jelzés vagy épp csak az arányok utalnak az alkotó szándékára. Mégis légiesek, karcsúak, hajladozók, egymáshoz simulók ezek a kőfigurák, ezek a totemoszlopok. *Mészáros* kőtörzsei a nézetek sokféleségét kínálják. S nem is találhattak volna igazabb otthonukra ezek a felkiáltójel-formák, mint ahova kerültek, a szegedi Móra parkba.

A népművészetnek, tárgyi és szellemi hagyományainknak, ma virágzó kultúrárnak legmélyebb gyökereinél kutat, legmélyebb rétegeiben keres szenvedélyes kísérletező kedvvel *Kátai* Mihály. Ósrégi emlékek támadnak föl tűzománcképein, ősi mítoszok sárkányalakjai, oroszlánai, ördögei jelennek meg, kopjafa, aranykapu, virág- és állatmotívumok sűrítvényei őrzik a hajdani jelképekben rejlő világegészet. Kun lovasok, alföldi pásztorok, madonnák, istenek, sellők, életfák népesítik be ezt az ősi forrásból táplálkozó modern művészi birodalmat. *Kátai* alkotásainak figurái, motívumkincese, jelei nem kitalálások. Egytől egyig ezredéves eredeti motívumok, melyek végigkísérték a változó, alakuló, formáló jelentéssel és külső jegyekkel a történelem évszázadait. Képirók és ezermesterek örököse, folytatója ő. Egyszerre fafaragó és alkimista, fémműves és festő, a kemencék és a tűz. tudósa, a múlt értékeinek fáradhatatlan kutatója — igazi alkotóművész. Nem idegen tőle a mítoszteremtő hajlam. A kiállítás legszebb darabjai a szintézis jegyében születtek. A tartalmi és formai összegzés szándéka szülte őket.

Kokas Ignác iskolát teremtő festőművész. Ezt eddig is tudtuk, legnagyobb festményeit ismertük. Mostani szegedi kiállításán a 17, jórészt nagyméretű s eddig ismeretlen festménye megerősítette ezt. Igazi festőiség, a színek biztos és nagyvonalú használata, a felületek kezelésének virtuozitása, gondolati gazdagság és az előre-lendítő, örökös művészi kételkedés jellemzi alkotásait. A nagy, egynemű felületeket finoman megmunkált, szövevényes részletek törik meg, a fakturális szépségeket rejtő organikus és mozgalmas formáknak néhány határozott, erőteljes, egyenes vagy ívelő folt szab határt. Szintetizálja *Kokas* a legkülönbözőbb festői hatásokat, a finom ecsetkezeléstől a fröcskölésig, csurgatásig, a különböző színrétegek egymás fölé he-

lyezéséig. Az *Elhagyom a falumat* című, nagyméretű festmény kulcsa lehet művészetének. A kettős osztású kép kisebbik tétele karakteres falusi motívumokat sorakoztat fel: kerítést, házfalrészletet, ablakot. Az indító világ, az indító élmények. Mellette szigorú és határozott fekete függőlegessel elválasztva a nagyobbik tábla, az összekuszálódott, bonyolult világ befogadása, új rend teremtésének szándéka és e század vállalása. Múlt és jelen, egykori élmények és mai, tudatosult festői ars poetica találkozik ezen az alkotáson. Képeinek jelentős része már címében is utal a művész tragikumra való hajlamára. A *Néma ház*, az *Utazás az alvilágba*, az *Enyészet*, *Az ember arcai*, az *Öregek háza* ezt bizonyítják. Alkotásain a visszafogott szürkészöld felületekből, a burjánzó enyésző formákból azonban mindig fölragyog, elővillan egy-egy narancssárga vagy vörös folt izzó fénye — bizonyítván, hogy Kokas Ignác nem pesszimista festő.

TANDI LAJOS

